

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΘΙΚΗ
ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Οι φαντασιώσεις και τα ψέματα του ανθρώπου χωρίς αυτογνωσία

(Επιλογή και νεότερες¹ σκέψεις)

Σύμφωνα με τους Ευρωπαϊκούς Νόμους και τους Διεθνείς Κανονισμούς για την πνευματική ιδιοκτησία (Ν. 100/1975, 2121/1993 και λοιποί εν γένει κανόνες Διεθνούς Δικαίου), απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η ολική, μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή και μετάδοση του συγγραφικού έργου, κατά παράφραση ή διασκευή με οποιονδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, φωτογραφικό κλπ.) χωρίς προηγούμενη άδεια του δημιουργού. Για τα συγκεκριμένα αποσπάσματα και τις περιλήψεις, ο δημιουργός δεν απαιτεί να ζητηθεί γραπτή άδεια για την αντιγραφή, την αναδημοσίευση, τη μετάφραση και για την εκτύπωση αυτών, υπό το σαφή όρο να γίνεται υπόδειξη της πηγής και του δημιουργού και μη κερδοσκοπική χρήση.

All Rights Reserved

© Copyright: 2014-2015, Κωνσταντίνος Γ. Νικολουδάκης
18541 Πειραιάς
E-mail: filosofiagr@yahoo.gr, info@kosmologia.gr
Τηλ.: +30 210 4811373 Κιν. +30 6932 77 33 73
Web site : <http://www.kosmologia.gr>

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. ΓΙΑ ΤΗ
ΣΤΕΝΟΤΕΡΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ. Η
ΜΟΝΗ ΕΛΠΙΔΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΙΟ ΔΙΚΑΙΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τα κοινωνιολογικά ζητήματα συνδέονται αξεχώριστα με τα ζητήματα της σκέψης, της άγνοιας και της ηθικής. Οι διαπιστώσεις για τις ανθρώπινες αδυναμίες, για την πνευματική και φανταστική επαφή του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον και ορισμένοι φυσικοί νόμοι είναι παγκόσμιες διαπιστώσεις. Θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται στην εκκίνηση της διατύπωσης του Συντάγματος ενός ηθικού κράτους.

Από τη δική μας εκκίνηση με παρατηρήσεις στην ανθρώπινη ψυχολογία και συμπεριφορά, αντιλαμβανόμαστε καλά και εξηγούμε γιατί το όραμα μιας αταξικής κοινωνίας δεν συγκινεί τον λαό και ούτε τον πείθει. Ο υπηρέτης επιθυμεί ή θα προτιμούσε να είναι αφέντης, ο φτωχός πλούσιος, ο άσημος να είναι διάσημος, ο άχρηστος να είναι σημαντικός κλπ. Το πρόβλημα είναι πρωτίστως ηθικό και ξεκινάει από τις φυσικές προδιαγραφές του υλικού κόσμου και από τα πρωτόγονα ένστικτα στην ανθρώπινη ψυχολογία. Με τις παρατηρήσεις για την ψυχολογία του ανθρώπου και για τους φυσικούς περιορισμούς συγκλίνουμε στη διαπίστωση, ότι στην κοινωνία γίνεται εκμετάλλευση των ανθρώπινων αδυναμιών από κάθε έναν που έχει μερικά πλεονεκτήματα. Συγκλίνουμε με τις εκτιμήσεις ότι κάποιοι με τις συνεργασίες τους αποκτούν οικονομική επιρροή, ότι σχηματίζονται ομάδες που επηρεάζουν την πολιτική, ότι μερικοί σε πλεονεκτική θέση εξουσιάζουν ή συμμετέχουν στην εξουσία και βάζουν κανόνες και όρια. Μια ολόκληρη κοινωνία μπορεί να ελέγχεται και να απειλείται από ένα μικρό αριθμό ανθρώπων, που θα μπορούσε να είναι μια παράνομη συμμορία κακοποιών. Το κράτος, πράγματι, μπορεί να είναι μια εξουσία, που επιβάλλεται για να εξυπηρετήσει μεροληπτικά τα συμφέροντα μερικών ομάδων. Και αντίστροφα, το κράτος εξυπηρετώντας μεροληπτικά, ανισόρροπα και άδικα κάποια συμφέροντα, έτσι μακροχρόνια προσαρμόζεται η νομοθεσία και οι όροι για τη μεταβίβαση της εξουσίας, όπως την εξυπηρετεί. Επίσης, δεν αμφισβητούμε τη δύναμη της εξουσίας, που επιτυγχάνει να “ναρκώσει” μαζικά τη νόηση των ανθρώπων, να τους καλλιεργήσει ψεύτικες προσδοκίες, να απειλήσει τους διαφωνούντες και να τους εξαναγκάσει σε

συμβιβασμό και να αποθαρρύνει κάθε αντίδραση. Με το νόμο της άγριας ζούγκλας (που είναι η εκμετάλλευση των αδυναμιών), οι κοινωνίες αφήνονται και γίνονται “λάφυρο” στα κερδοσκοπικά παιχνίδια των πιο ισχυρών, οι οποίοι μεταξύ τους ανταγωνίζονται χωρίς φρένο, χωρίς ηθική και διεκδικώντας τα μέγιστα για τους εαυτούς τους και δίνοντας ψίχουλα στους υπόλοιπους. Ένα μέρος από τον πληθυσμό είναι δελεασμένο από ψεύτικες υποσχέσεις και από μικρά ανταλλάγματα, ένα άλλο μέρος είναι εξαθλιωμένο και δεν σκέφτεται ή δεν μπορεί να απειλήσει την εξουσία, ενώ ένα άλλο μέρος αρκείται να παρακολουθεί τις πολιτικές εξελίξεις σαν θεατής και συμβιβασμένο, επειδή έχει εξασφαλίσει τα απαραίτητα για την επιβίωση μέσα στην κοινωνία.² Μέχρι εδώ, γίνεται μια σύγκλιση των ηθικολογικών απόψεων με τις απόψεις για μια φανταστική κοινωνία ελεύθερων μελών, στην οποία δεν θα γινόταν οικονομική εκμετάλλευση των αδυναμιών και η κρατική εξουσία θα ήταν απόλυτα αμερόληπτη.

Είναι εντυπωσιακό να βλέπουμε τις φανταστικές απόψεις για μια καλύτερη κοινωνία, οι οποίες ακούγονται απίθανες και ανατρεπτικές, να εξηγούνται με τις απόψεις που φανερώνουν τα ελαττώματα του ανθρώπου. Όπως τονίσαμε, η σύγκλιση αυτών των απόψεων από διαφορετικές αρχές έχει μεγάλο κοινωνιολογικό και πολιτικό ενδιαφέρον. Διότι, όταν αγνοούμε τα ελαττώματα του ανθρώπου και τους φυσικούς νόμους, τότε οι αδυναμίες και τα προβλήματα μέσα στην κοινωνία εξηγούνται ανάποδα, σαν αποκλειστικές συνέπειες μιας κακής ή άδικης εξουσίας. Με τις ηθικολογικές απόψεις συγκλίνουμε σε πολλές κοινωνιολογικές απόψεις και συμφωνούμε με πολλές αρνητικές διαπιστώσεις για το ρόλο του κράτους και για τις σχέσεις συνεργασίας. Αλλά η σύγκλιση σταματάει, διότι εξηγούμε τα κοινωνικά φαινόμενα με φυσικές, ψυχολογικές και πνευματικές αδυναμίες. Δεν αιτιολογούμε τις αδυναμίες του λαού με τη δύναμη της εξουσίας. Δεν αναγνωρίζουμε την υποτακτική και μειονεκτική θέση των μελών της κοινωνίας σαν αποτέλεσμα από μια “αντικοινωνική” και καταχρηστική εξουσία. Φυσικά, δεν αναγνωρίζουμε ότι προηγήθηκε μια φάση στην ιστορία, όπου γενικά ο άνθρωπος τότε δεν ζούσε σαν θύμα και είχε καλύτερη ζωή και τύχη. Με την εκκίνηση από παρατηρήσεις στην ανθρώπινη ψυχολογία και συμπεριφορά εξηγούμε την πολιτική οργάνωση της κοινωνίας σαν αποτέλεσμα με την άγνοια, την παράνοια και τα ελαττώματα του ανθρώπου. Εξηγούμε αντιθέτως, ότι η εμφάνιση της εξουσίας από μικρές ομάδες και τα κοινωνικά φαινόμενα εκμετάλλευσης του κόσμου και της κατάχρησης της εξουσίας, ακολουθούν ως (αναμενόμενα) απο-

τελέσματα των νοητικών και ψυχολογικών ελαττωμάτων των ανθρώπων. Κατά συνέπεια, με τέτοια αιτιολογία δεν αναμένουμε, ότι μια έλλειψη κεντρικής εξουσίας θα έλυνε το κοινωνικό πρόβλημα. Οι άνθρωποι δεν μπορούν να περιοριστούν σε κοινωνική ζωή χωρίς αδικία, χωρίς εκμετάλλευση ευκαιριών και αδυναμιών, χωρίς φαντασιώσεις και χωρίς υπερβολικές προσδοκίες και με το θεϊκό αίσθημα του δικαίου, που προβλέπει και φροντίζει για την ζωή των συνανθρώπων του. Η φυσική ελευθερία δεν είναι αρκετή για τον (παρανοϊκό) άνθρωπο που συνεργάζεται και συμμετέχει στην κοινωνία. Ο άνθρωπος των εξωτερικών προσδοκιών, των ανταγωνισμών και με τον αγώνα για την επιβίωση διεκδικεί τα πλεονεκτήματα του πολιτισμού και της συνεργασίας του, για να εξασφαλίσει τη θέση του μέσα στην κοινωνία πέρα από την επιβίωση. Διεκδικεί τα κοινωνικά πλεονεκτήματα και αναζητάει τις ευκαιρίες για να εναντιωθεί σε όσα εκτιμάει ως απειλή για την πλεονεκτική θέση του. Και όλη αυτή η εγωκεντρική συμπεριφορά του δεν ρυθμίζεται αποκλειστικά με τη λογική και τη γνώση, όπως συνήθως πιστεύει, αλλά περισσότερο με τις πνευματικές αδυναμίες του και με την απερισκεψία του. Το ζήτημα λοιπόν που εμείς θέτουμε είναι, όχι αν χρειάζεται μια κεντρική εξουσία, αλλά με ποιους νόμους αυτή εφαρμόζεται και ποιους εξυπηρετεί. Εκτιμούμε μικρής σημασίας ακόμα και το ζήτημα από πού πηγάζει η εξουσία.

Παρατηρούμε τον άνθρωπο περισσότερο σαν άτομο με εσωτερική ζωή, που στρέφεται έξω στην κοινωνία και στον κόσμο για δράση και για αντίδραση. Παρατηρούμε λιγότερο τον άνθρωπο σαν αποτέλεσμα της κοινωνικής ζωής και σαν εξαρτημένο άτομο, που έχει καθοριστεί από τις οικονομικές και κοινωνικές καταστάσεις. Αν παρατηρήσουμε μια αναπόφευκτη, μόνιμη και αναμφίβολη εξάρτηση της ανθρώπινης ζωής, τότε θα διαπιστώσουμε κυρίως το φυσικό περιβάλλον και τους νόμους του φυσικού κόσμου (όπως βιολογικές προϋποθέσεις, μετεωρολογικά φαινόμενα και θερμοκρασίες, φθορές του βιολογικού σώματος και χρονικά περιθώρια, νόμους της κίνησης κλπ). Το περιβάλλον -φυσικό και πολιτικό/κοινωνικό- διαμορφώνει την ψυχολογία, "φυτεύει" μηνύματα στο ατομικό πνεύμα, εξαναγκάζει σε συμπεριφορές και σε αποφάσεις τις οποίες δεν θα επιλέγαμε και σε δυσάρεστους συμβιβασμούς. Πολλές φορές, μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον ανατρέπονται τα προσωπικά μας σχέδια και εμποδίζεται και καταστρέφεται η ζωή μας. Με αυτές τις παρατηρήσεις δεν διαφωνούμε. Αλλά να προσέξουμε όταν μιλάμε για το περιβάλλον, για την κοινωνία, για το κράτος και την εξουσία, αν αυτά (έτσι αφηρημένα) υπάρχουν ίδια για κάθε άνθρωπο και για την πορεία της ζωής του κάθε

ανθρώπου. Κάθε άνθρωπος δεν βλέπει γύρω του την ίδια κοινωνία, δεν έχει τα ίδια προβλήματα και τις ίδιες δράσεις, δεν έχει τις ίδιες επιλογές και τις ίδιες διαφωνίες, ούτε τις ίδιες προσδοκίες και αντοχές κλπ. Να σκεφτούμε επιπλέον, πολλά από αυτά για τα οποία μιλάμε με σταθερές λέξεις, μεταβάλλονται από μέρα σε μέρα ή δεν προσφέρουν το ίδιο έργο. Λ.χ. στο συγκεκριμένο κτίριο μιας δημόσιας υπηρεσίας η εξυπηρέτηση είναι αισχρή και βλασημούμε το κράτος, ενώ σε μια άλλη περιοχή η εξυπηρέτηση από την ίδια υπηρεσία μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική.

Μήπως η ίδια η φύση δεν βάζει όρια, αυτή δεν γίνεται εμπόδιο στις επιλογές μας και δεν μας εξαναγκάζει να ζήσουμε σύμφωνα με τους φυσικούς νόμους; Θέλουμε να πούμε απλά, ότι έξω από τον εαυτό μας βρίσκονται τρομερές δυνάμεις, απειλές, εμπόδια, πιέσεις είτε από τη φύση είτε από τις ανθρώπινες δράσεις. Μερικά εμπόδια και απειλές είναι μακράς διάρκειας, αν όχι μόνημα. Εμείς ως άτομα πρέπει να καταφέρουμε να επιβιώσουμε και να τα αποφύγουμε και πάντα με την επίγνωση ότι υπάρχουν στενά χρονικά περιθώρια. Κυρίως πρέπει να αποφασίσουμε τι ζητάμε από τη ζωή μας, αν αυτά που ζητάμε χρειάζονται ανατροπές στην κοινωνία και λοιπά. Φυσικά, αν πιστεύουμε ότι μπορούμε να βελτιώσουμε τη ζωή μας με πολιτική δράση και μέσα από κάποιο κοινωνικό αγώνα, να κινητοποιηθούμε. Αλλά να μη ξεχνάμε ότι τελικά ο κόσμος και η κοινωνία πιθανό δεν θα μεταμορφωθούν έτσι όπως ονειρευόμαστε και κάτι πρέπει να κάνουμε και για αυτή την απογοητευτική περίπτωση. Δεν θα περιμένουμε ποτέ θα γίνει παράδεισος η γη, για να ζήσουμε όμορφα και δημιουργικά. Αλλά αν κάποιος δεν απολαμβάνει τη ζωή του... μπορεί να επιλέξει (κακώς) να γίνει κινητή βόμβα με πολλές αφορμές. Με την ηθική άποψη δεν θα πιστέψουμε σε πολιτικές ιδεολογίες, οι οποίες εμφανίζουν τον άνθρωπο σαν αποκλειστικό ρυθμιστή της ζωής του (σαν αποσπασμένο από το φυσικό κόσμο), ούτε στις αντίθετες ιδεολογίες που εμφανίζουν τον άνθρωπο σαν ρυθμισμένο ρομποτάκι των εξωτερικών (φυσικών και κοινωνικών) συνθηκών. Από τη δική μας ζωή, εύκολα μπορούμε να διαπιστώσουμε πόσο σημαντικό είναι το πώς και τι σκεφτόμαστε. Σημαντικό διότι η ζωή μας είναι αναπόφευκτα συνδεδεμένη με τις σκέψεις μας και με αποτελέσματα τα οποία δημιουργούνται είτε άμεσα, στην ψυχολογική μας κατάσταση, είτε έμμεσα με τη συμπεριφορά μας απέναντι στους άλλους ανθρώπους και με τις ρυθμισμένες πράξεις μας. Με λίγα λόγια και χωρίς ψυχολογικές αναλύσεις, θα διαπιστώσουμε ότι οι επιλογές μας, τα όνειρά μας, οι αξιολογήσεις και οι συγκρίσεις μας, ο τρόπος ζωής μας είναι πιο καθοριστικά και πιο

ανατρεπτικά απ' όσα μας εμφανίζουν οι πολιτικοί και οι πολιτικές ιδεολογίες. Αυτό το ρόλο που έχει ο ίδιος ο άνθρωπος για τον εαυτό του με τη δύναμη της σκέψης του, λοιπόν, αυτό το ρόλο δεν θα τον ακούσουμε από κάποιον πολιτικό και από ανθρώπους που διεκδικούν εξουσία. Αυτοί οι τελευταίοι δεν εκτιμούν έτσι σοβαρά τη ρυθμιστική σχέση που έχει το πνεύμα απ' ευθείας για τη ζωή και δεν χρειάζονται τέτοιες σκέψεις για μια πολιτική ιδεολογία. Αλλά και αντίστροφα, από την ηθική άποψη μιας ζωής πνευματικά προσανατολισμένης δεν θα πάρουμε στα σοβαρά κανένα πολιτικό κόμμα. Ούτε θα πεισθούμε από καμία πολιτική ιδεολογία, η οποία εκτός από περιφρονητική για την ηθική, αυτή συνήθως είναι και εγκλωβισμένη σε απόψεις για φανταστικούς κόσμους και περιορίζει την πραγματικότητα σε λίγες μεγάλες συνεργασίες και στις ανταγωνιστικές επιδιώξεις. Ο προορισμός της ανθρώπινης ζωής και του κράτους -σε τελική ανάλυση- είναι η πνευματική ανύψωση και η ζωή με επίγνωση των αδυναμιών μας. Χωρίς αυτή την κατευθυντήρια άποψη καμία ιδεολογία δεν είναι ειλικρινής.

Με τις διαπιστώσεις για τις φαντασιώσεις, τη μεροληπτική και βιαστική σκέψη και για την εγωκεντρική και ανταγωνιστική δράση του φυσιολογικού ανθρώπου παρά την τεράστια άγνοιά του για τον κόσμο, έτσι μπορούμε να ερμηνεύσουμε, πώς όμορφες σκέψεις για την κοινωνία και για το ρόλο του κράτους, με δελεαστική προοπτική και υποσχέσεις (λ.χ. κομμουνισμός, θεωρίες αναρχισμού, όπως και ακραία φιλειρηνικές απόψεις), δεν μπορούν να εφαρμοστούν ή απογοητεύουν τις προσδοκίες. Πώς τελικά ο πληθυσμός δυσκολεύεται, όταν ζυγίζει τα πλεονεκτήματα με τα μειονεκτήματα, αφού τα πρώτα αναμενόταν να είναι εμφανώς περισσότερα. Για την εφαρμογή τέτοιων φιλειρηνικών και ουτοπικών απόψεων χρειάζονται βία και καταπίεση, άδικους περιορισμούς, ακραίες λύσεις, άριστη συνεργασία και συνεννόηση, ενώ τότε δημιουργούνται ξανά φαινόμενα αδικίας που υποτίθεται θα εξαλείφαμε. Αντιθέτως, πολλές ανώριμες απόψεις βρίσκουν ευνοϊκό έδαφος διότι καλλιεργούν μεγάλες προσδοκίες και φαντασιώσεις για δύναμη, για νικητές και για επιτυχία, χωρίς να χρειαστεί πολλή σκέψη και κάποια πνευματική προετοιμασία. Το όραμα της αριστερής ιδεολογίας ακούγεται ελκυστικό, όμως δεν είναι πειστικό. Δεν έχει πείσει τους λαούς, όπως λογικά θα έπρεπε να έχει γίνει εύκολα. Οι άνθρωποι της αριστεράς θα έπρεπε να έχουν προβληματιστεί περισσότερο για αυτή την αδυναμία να δημιουργήσουν ένα ισχυρό λαϊκό ή μαζικό κίνημα, όπως το φαντάζονται. Δεν είναι εύκολο να επιβληθεί το μοντέλο

μιας κοινωνίας το οποίο μέσα στη φαντασία μας είναι το πιο δίκαιο, αποκλειστικά με οικονομικούς όρους. Είναι σχεδόν αδύνατο, διότι σε τέτοια “δίκαιη” κοινωνία μια πλειοψηφία εγωκεντρικών ανθρώπων δεν θα είναι ευχαριστημένη! Η πλειοψηφία επιθυμεί μια ζωή με τρέλα, με βιολογικές ικανότητες, με όνειρα για δράση και με τις ίδιες αξίες όπως των προσώπων που θα επέλεγαν για θεό και σωτήρες τους. Ο θεωρητικός διαχωρισμός μιας ομάδας ανθρώπων από τον λαό συνήθως συγκαλύπτει τις ευθύνες του λαού, που επιλέγει εύκολα να πιστέψει και όχι να αμφισβητήσει και έχει τις ίδιες φαντασιώσεις για τη ζωή και τις ίδιες πνευματικές αδυναμίες, με αυτούς που βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση και τον εξουσιάζουν και μερικές φορές στρέφονται εναντίον του.

Πολλές διαπιστώσεις για τις κερδοσκοπικές δράσεις με τις οποίες γίνεται εκμετάλλευση των εργαζόμενων, όπως ακούγονται σθεναρά στην πολιτική αντιπαράθεση, είναι πειστικές και πολλοί θα συμφωνήσουν, χωρίς ωστόσο να εμπιστεύονται την υπόλοιπη πολιτική μιας "αριστερής ιδεολογίας". Από το να διαπιστώνουμε σωστά ένα πρόβλημα και να διαφωνούμε με ένα λάθος, υπάρχει μεγάλη απόσταση μέχρι να σχηματίσουμε τη σωστή θεωρία για δράση, με σκοπό τη διόρθωση του λάθους και την πιο επιτυχημένη επίλυση του προβλήματος. Αν μια πλειοψηφία ανθρώπων συμπίπτουν σε ορισμένες απατηλές απόψεις. Αν έχουν μεγάλες προσδοκίες από τις εγωκεντρικές επιθυμίες τους και επιλέγουν να ζήσουν ασυγκράτητα και με αναισθησία για τα φαινόμενα αδικίας. Αν δεν ενδιαφέρονται ούτε να σκεφτούν για ριζικές αλλαγές στην οργάνωση της κοινωνίας τους και δεν επιλέγουν τις καλύτερες λύσεις, λόγω της ανασφάλειας μήπως δυσκολέψουν χειρότερα τη ζωή τους. Τότε δεν έχει νόημα να επιβάλλει κάποιος με τη βία ένα πιο δίκαιο πρότυπο διακυβέρνησης, αφού αυτοί οι άνθρωποι δεν εξυπηρετούν τις επιθυμίες τους στην πιο δίκαιη κοινωνία, αλλά στη διεφθαρμένη και με την ελπίδα της καλής προσωπικής τύχης!

Ακούγεται πειστικό σε πολλούς, ότι για να γίνει η κοινωνία πιο δίκαιη και η ζωή πιο όμορφη είναι αρκετό να μοιράσουμε χρήματα και γη και να δώσουμε εργασία σε όλους. Από τη μεγάλη προσδοκία και εστιάζοντας οι άνθρωποι μόνο στη δική τους ξεχωριστή ζωή, δεν περνάει καθόλου από τη σκέψη τους ότι ακριβώς το αντίθετο πιθανό να συμβεί για την κοινωνία. Υπάρχει και η άποψη ότι "αν με όλα τα κακά του κόσμου και με τα ατελείωτα προβλήματα τους, οι άνθρωποι εξακολουθούν να είναι τόσο εγωκεντρικοί, να μετα-

τρέπουν σε επαρκείς αιτίες της ζωής τους περαστικές δυνατότητες κλπ, τότε πόσο άπληστοι θα ήταν και πώς θα ζούσαν χωρίς αυτά!". Χωρίς πολλές σκέψεις και με την άφθονη πληροφόρηση, μετά από ένα διαχωρισμό των ανθρώπων σε πλούσιους και φτωχούς θα διαπιστώσουμε γρήγορα πολλές ομοιότητες και τα ίδια ελαττώματα: αυτά τα οποία από ηθική άποψη τα ονομάζουμε "υλιστική, αισθησιοκρατική και εγωκεντρική συμπεριφορά" και τα οποία συνδέονται με παρανοϊκές σκέψεις. Οι κακές, εχθρικές και ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων συντηρούνται και οξύνονται από μια διαφορά στην ιδιοκτησία τους, με την εφαρμογή μιας πολιτικής και από την άνιση μεταχείρισή τους ή από την οικονομική ανισότητα. Όμως οι αιτίες για τα προβλήματά τους δεν είναι αυτές οι διαφορές όπως εύκολα παρατηρούν και επιρρίπτουν τις ευθύνες. Οι άνθρωποι μεταξύ τους είχαν πάντοτε (και αντιλαμβάνονταν να έχουν) πολλές διαφορές ή διεκδικούσαν το ίδιο πράγμα για να επιτεθούν και να βλάψουν ο ένας τον άλλο, για να χτυπηθούν, για να σκεφτούν με δόλο και ανταγωνιστικά και τελικά για να μισήσουν. Με τις καλύτερες προθέσεις πάλι δεν μπορούν να συνεννοηθούν, αφού παρακινούνται εύκολα σε δράσεις και σε αντιδράσεις με σφαλερές σκέψεις και ανόητες απόψεις και με τα ανάλογα συναισθήματα που αυτές συνοδεύονται. Μια μόνο διαφωνία μεταξύ τους και μια δυσάρεστη πράξη σε μια στιγμή, μπορεί να καταστρέψει μια φιλική σχέση ή να προκαλέσει άσβηστο μίσος μεταξύ ολόκληρων κοινοτήτων και πρόθεση εκδίκησης για τη διάρκεια μιας ολόκληρης ζωής. Όταν οι σχέσεις συμβίωσης, συνεργασίας και ανταγωνισμού ξεκινούν με τέτοιο εγωκεντρισμό, με τις υπέρμετρες προσδοκίες από τις φαντασιώσεις (όπως με τους κυνηγούς θησαυρών), με πολλές διαφωνίες και χωρίς συνεννόηση, τότε φυσικό και κατανοητό είναι να ακολουθούν ακραίες οικονομικές ανισότητες, όπως και άλλες μαζικές και χρόνιες αντιπαραθέσεις.

Χρειάζεται να αναθεωρηθούν οι απόψεις για την ελευθερία, την πολιτική και για την ευημερία. Όταν εκτιμάμε ότι η ζωή γίνεται πιο σημαντική με τον πνευματικό προσανατολισμό και παρανοϊκή χωρίς την αυτογνωσία, τότε δεν μπορούμε να έχουμε προσδοκίες από την ελευθερία. Μην πάει το μυαλό σε καταπιεστικά και τυραννικά καθεστώτα ή σε φασιστικές απόψεις. Το κράτος χρειάζεται να ανακατέψει την εξουσία με ηθικά ζητήματα και να εφαρμόσει πολιτικές για την πνευματική ανάπτυξη των λαών. Χρειάζεται να περιοριστεί όχι μόνο ο ρόλος των θρησκειών, αλλά να περιοριστεί και η εμπορική εκμετάλλευση της επιστήμης. Τονίζουμε, ότι με τα "ηθικά ζητήματα" δεν εννο-

ούμε κανόνες συμπεριφοράς και τη φιλανθρωπία. Κυρίως εννοούμε τα ζητήματα της εξαπάτησης, της εκμετάλλευσης της άγνοιας και της αδικίας, τα οποία όπως αποδεικνύεται, ξεκινούν από τη μεροληπτική σκέψη κάθε ανθρώπου ξεχωριστά και δεν περιορίζονται μόνο στις θρησκείες. Παραπλάνηση και εξαπάτηση γίνονται και με το εμπόριο, γίνονται και με τη δύναμη της επιστήμης και με όλες τις σχέσεις συνεργασίας. Από αυτές τις ανήθικες συμπεριφορές μεθοδεύονται πολλές άλλες αδικίες και με συνέπειες που περιλαμβάνουν τη δολοφονία. Αυτή είναι μια σημαντική άποψη για την πολιτική, που έχει ξεφύγει από τους σύγχρονους στοχαστές. Σε αυτή την προσπάθεια για ένα ηθικό κράτος, παράλληλα μπορεί να αντιμετωπιστεί το ζήτημα των ορίων για τον πλουτισμό και για την εξάρτηση της επιβίωσης από μια μικρή χρηματική αμοιβή.

Μια από τις μόνιμες φαντασιώσεις των ανθρώπων είναι η εντύπωση ότι για τη ζωή τους δεν χρειάζεται να σκεφτούν τι είναι ο κόσμος έξω από το ανθρώπινο πνεύμα και χωρίς την κοινωνία. Η ανθρώπινη κοινωνία είναι γι' αυτούς όλος ο κόσμος. Δεν μπορεί να είναι αξίωμα για τη ρύθμιση της ζωής η παράλογη σκέψη, ότι όλος ο κόσμος είναι μόνο αυτός που εμφανίζεται εμπρός στα μάτια μας. Δεν είναι έξυπνο και λογικό να ζητάμε καλή τύχη και ευτυχία με δράσεις που αγνοούν τα μόνιμα χαρακτηριστικά του κόσμου (την πραγματικότητα) και να σχεδιάζουμε το μέλλον με ψέματα, με απίθανες υποθέσεις και με λανθασμένες απόψεις. Δεν είναι έξυπνο ούτε λογικό να προσδοκούμε ότι με παρανοϊκή δράση, με υπερβολική εκτίμηση για τις γνώσεις μας και με αδιαφορία για την έρευνα του κόσμου, έτσι θα ευνοηθεί η τύχη μας μέσα στον κόσμο και θα “φύγουμε” ανώτεροι από τα άλλα ζώα. Η πειστική (υλιστική) άποψη, ότι ο κόσμος είναι έτσι όπως εμφανίζεται μόνο με τους νόμους της εξωτερικής κίνησης των σωμάτων, αφήνει αναπάντητα πολλά και προκλητικά ερωτήματα. Με αυτή την υλιστική άποψη πιστεύουμε ότι οι συνέπειες της δράσης μας δεν εξαρτώνται καθόλου από τον κόσμο. Έχουμε την ψευδαίσθηση, ότι ο κόσμος προσφέρεται έτσι άψυχος με τους νόμους του, για να ζήσουμε με τις φαντασιώσεις μας, με μόνο εμπόδιο την κακή τύχη και με υπαίτιους μερικούς ανθρώπους. Όμως η απλή λέξη “τύχη” που κατονομάζει την αδυναμία πρόβλεψης και την πολυπλοκότητα των πραγμάτων δεν απλώνει λιγότερο σκοτάδι στη σκέψη από τη λέξη “θεός”. Οι σκέψεις για τα όρια και για την ουσία του κόσμου και η ήσυχη ζωή με σκέψεις για την πνευματική μας ανάπτυξη δεν μας βγάζουν από την πραγματικότητα. Αντιθέτως, χωρίς

τον πνευματικό προσανατολισμό της ζωής, πιστεύουμε σε φανταστικούς κόσμους και ζούμε παραπλανημένοι. Ακόμα και η σκέψη για την κοινωνία περιέχει περισσότερη φαντασία και κινητοποιημένοι με εξωτερικές προσδοκίες, δεν το αναγνωρίζουμε. Αν μια περιοχή της γνώσης πλησιάζει περισσότερο στη φαντασία, τότε αυτή η περιοχή είναι οι πληροφορίες για τα κοινωνικά γεγονότα και για την ανθρώπινη δράση. Η έννοια της κοινωνίας συνοψίζει λιγότερη πραγματικότητα και προκαλεί περισσότερες φαντασιώσεις, απ' όσο η έννοια του αστρονομικού κόσμου.

Οι διαπιστώσεις για τις πνευματικές αδυναμίες γενικά του ανθρώπου και ιδιαίτερα για το ρόλο της τύχης και για την αναμειγμένη φαντασία μέσα στη γνώση της κοινωνικής ζωής, ακούγονται απογοητευτικά. Ακούγονται απογοητευτικά και προκαλούν ανησυχία ιδιαίτερα σε όσους αγωνίζονται για πολιτικές ανατροπές και προσδοκούν έτσι, ότι η κοινωνία θα γίνει καλύτερη. Για μερικούς η πιο “μεγάλη” ανατροπή είναι συνδεδεμένη με μια μαζική αντίδραση και με τη συμμετοχή του λαού σε ένα τέτοιο ανατρεπτικό αγώνα. Η “καλύτερη” κοινωνία για μερικούς πλησιάζει στο νόημα “αταξική” κοινωνία και οι άνθρωποι με “αριστερή” ιδεολογία καταγγέλλουν το “καπιταλιστικό σύστημα” που συντηρείται και εκπροσωπείται από ένα “αντιλαϊκό” κράτος. Είναι δικαιολογημένη η ανησυχία που προκαλεί η αμφισβήτηση των πνευματικών ικανοτήτων του ανθρώπου, η υποβάθμιση της επιστήμης και η απαξίωση της προσπάθειας για κοινωνικό αγώνα. Από μια τέτοια ψυχολογική και ατομιστική προσέγγιση του κόσμου διαφαίνεται ο κίνδυνος της αδράνειας και της αδιαφορίας. Δεν αμφισβητούμε την ύπαρξη γνώσης και των μεγάλων ικανοτήτων που προσφέρονται για την ανθρώπινη ζωή ξεχωριστά και για την κοινωνία. Δεν αμφισβητούμε την ανάγκη για συνεργασία των ανθρώπων και για την επίτευξη μεγάλων έργων και στόχων. Επίσης, αναγνωρίζουμε ότι η επίμονη προσπάθεια και ο αγώνας αυξάνουν τις πιθανότητες για την επίτευξη των στόχων, σε αντίθεση με τη φυγή και την αδιαφορία. Όμως, χωρίς τον πνευματικό προσανατολισμό της ζωής, αυτές οι ικανότητες που προσφέρονται στον άνθρωπο με τη γνώση, οι δυνατότητες της συνεργασίας και οι πολιτικοί αγώνες, το τελευταίο που εξυπηρετούν είναι μια δίκαιη και ευτυχισμένη κοινωνία. Επιπρόσθετα, σαν να μην έφτανε η πνευματική αδυναμία του ανθρώπου, ο κόσμος με την πολυπλοκότητα, με το μέγεθος και με τις λεπτομέρειές του δεν μπορεί να ελεγχθεί ούτε από θεούς. Οι καλύτερες προθέσεις είναι το λιγότερο που χρειάζεται, όταν οι προσπάθειες γίνονται από πολλούς μαζί και μέσα σε έναν τέτοιο κόσμο, που οι περισσότερες συνέπειες είναι

απρόβλεπτες και εξακολουθούν να αναπαράγονται για πολύ καιρό. Αλλά η ανησυχία από την αμφισβήτηση των πνευματικών ικανοτήτων του ανθρώπου και από την αναγνώριση του καθοριστικού ρόλου της τύχης γίνεται υπέρμετρη, όταν φανταζόμαστε ότι έτσι γινόμαστε ευάλωτοι στα σχέδια των ισχυρών και υποχείρια για τους σκοπούς ξένων συμφερόντων. Διότι με την αμφισβήτηση των πνευματικών ικανοτήτων του ανθρώπου και με την υποβάθμιση της υπαιτιότητάς του, όσοι βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση ή σε θέση εξουσίας, αυτοί επίσης δεν έχουν τον έλεγχο των εξελίξεων, όπως νομίζουν. Δεν γνωρίζουν καλά ούτε το δικό τους συμφέρον και τις συνέπειες των επιλογών τους. Οι “ισχυροί”, είτε ως ξεχωριστά πρόσωπα είτε ολόκληρα κράτη, έχουν περισσότερες αδυναμίες απ’ όσες νομίζουν, λιγότερη επίγνωση της πραγματικότητας και επίσης έχουν υπερεκτιμήσει τις ικανότητες και τη γνώση τους. Τέλος, με αυτή την απαξίωση γενικά του ανθρώπου, δεν μένουμε αδιάφοροι στις προκλήσεις και στις προσπάθειες κάποιων για να μας εκμεταλλευτούν. Αλλά ούτε προτρέχουμε να ενοχοποιήσουμε κανένα, δεν βιαζόμαστε να επιρρίψουμε ευθύνες πέρα από τον εαυτό μας, δεν σπαταλάμε τη σκέψη μας για φανταστικούς εχθρούς και δεν εμπιστευόμαστε εύκολα κανένα σχέδιο για μια καλύτερη κοινωνία. Όποιος ενοποιήσει τα πολιτικά και οικονομικά ζητήματα με τα ηθικά, με τους φυσικούς περιορισμούς και με την ανθρώπινη ψυχολογία, τότε οι πολιτικές αναλύσεις και τα σχόλια που ακούγονται καθημερινά (όπως παρασέρνει ο ένας τον άλλο) θα του φανούν αστεία και εκτός πραγματικότητας. Δεν θα έχει την απορία όταν όλοι προσπαθούν για μια καλύτερη κοινωνία, αλλά αυτή γίνεται χειρότερη.

<p>Ενοποιημένη Απάντηση, δηλαδή:</p> <p>♪ Ηθική</p> <p>♪ Ψυχολογική</p> <p>♪ Λογική</p> <p>♪ Κοσμολογική</p> <p>♪ Πολιτική</p>	<p>>>> Μην πεις ότι δεν ήξερες</p> <p>>>> Μάθε πριν σου τύχει</p> <p>>>> Σκέψου καλύτερα, δράσε λιγότερο</p> <p>>>> Δραπέτευσε από τις φαντασιώσεις σου</p>
--	---

· Το ουράνιο τόξο στον πνευματικό κόσμο ξεκινάει με το φως των πληροφοριών, όταν το πνεύμα εκτιμάει σωστά, με επίγνωση για την τεράστια άγνοια του κόσμου και για την ανεπάρκεια των αισθήσεων και για τους περιορισμούς στο βιολογικό σώμα. Ενδιάμεσα υψώνεται η ερευνητική σκέψη, περιορίζοντας τις διαρροές της ζωής από την εξωτερική δράση, η αναζήτηση αιώνιου νοήματος στη ζωή, η αμφισβήτηση των προσωρινών πλεονεκτημάτων και η αμερόληπτη σκέψη που διασπά το φράγμα του εγωκεντρισμού. Στην απέναντι άκρη που σβήνει το ουράνιο τόξο βρίσκεται η συμβίωση με την ανάγκη για καλή συνεννόηση, φιλική συνεργασία και για σχέση εμπιστοσύνης, που δεν προδίδεται και δεν γίνεται ευκαιρία εκμετάλλευσης. Για να διαψευστούν η ηθική με εσωτερικό προσανατολισμό και οι παγκόσμιες πνευματικές αξίες προκαλούνται οι αμφισβητίες να απαντήσουν όχι με βιβλία, με θεωρίες και δημόσιες συζητήσεις, αλλά με ανατροπές στην κοινωνία και στη δική τους ζωή. Να αποδείξουν έτσι μια αντίθετη εμπειρία, όπου η ανθρώπινη ζωή θα είναι πιο ασφαλής, πιο όμορφη και με καλύτερη τύχη. Η εμπιστοσύνη να ζητηθεί με έργα και πράξεις ξεκινώντας από τα πρόσωπα της οικογένειας, τους φίλους και τους συνεργάτες και αυτή να μη διαψεύδεται εύκολα και με δόλο. Τα δυστυχήματα, οι πολεμικές συγκρούσεις, οι ακραίες οικονομικές ανισότητες, οι σκληροί ανταγωνισμοί μόνο για το κέρδος και από ευθιξία, η δουλεία, οι ασθένειες από την κατάχρηση των χημικών υλών, η εξαπάτηση, η βίαια συμπεριφορά, οι εκβιασμοί, η διαρκής ανασφάλεια στην καθημερινή ζωή και η δυσαρέσκεια αν γίνεται να εξαφανιστούν, από την επόμενη μέρα κιάλας!

1 Τμήματα των νεότερων σκέψεων όπως διατυπώνονται εδώ δημοσιεύθηκαν σε χώρο κοινωνικής δικτύωσης στη διάρκεια μιας συζήτησης (~ Μάρτιος 2015).

2 Προσέξτε, πώς εδώ κάνουμε μια απλοποιημένη διαίρεση του πληθυσμού -και ίσως πρωτοτυπούμε-, όχι με κριτήριο την οικονομική κατάστασή τους, αλλά με την ψυχολογική και πνευματική κατάσταση